

Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<http://www.historie-online.dk/temaer-9>)

HistorieLab (<http://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<http://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<http://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

 [\(/\)](#) > [Biografier, erindringer](#) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60>)

> [Bøger](#) (<http://www.historie-online.dk/boger>) > [Anmeldelser](#) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > [Skurke & helte](#)

[← Forrige artikel](#) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/datter-af-en-havnearbejder>)

Skurke & helte

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 404

Del artikel:

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php>)

u=<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte)

5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte)

erindringer-60-60/skurke-helte)

60/skurke-helte)

([https://twitter.com/home?](https://twitter.com/home?status=%3D%20Aktiviteten%20kan%20ses%20p%C3%A5%20http%3A%2F%2Fwww.historie-online.dk%2Fboger%2Fanmeldelser-5-5%2Fbiografier-erindringer-60-60%2Fskurke-helte)

status=, Aktiviteten kan ses på

ses på

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte

5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte)

erindringer-60-60/skurke-helte)

60/skurke-helte)

([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte)

mini=true&url=<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte

5-5/biografier-erindringer-60-60/skurke-helte)

erindringer-60-60/skurke-helte)

60/skurke-helte&title=)

Mest læste artikler

Lige nu I dag 7 dage 28 dage

Historien bag Mors Dag (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/mors-dag-22-22-22/historien-bag-mors-dag>)

TV-tips, uge 19, 2022 (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-19-2022>)

Juletræets historie (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/jul-32-32/juletraets-historie>)

Hvorfor holder vi Bededag? (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/bededag-23-23-23/hvorfor-holder-vi-bededag>)

Danmarks sidste heks (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/sankt-hans-27-27-27/danmarks-sidste-heks>)

Indira Gandhi - Historiens Aktører nr. 68 (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/historiens-aktoerer/indira-gandhi-historiens-aktoerer-nr-68>)

Tre dage i april (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/romaner/tre-dage-i-april>)

Asser Amdisen

Skurke og helte. Fem udskældte danske statsledere set i bagdagskabens klare lys

Lindhardt og Ringhof. 352 sider. 299,95 kr.

Af Ole Schramm, cand. mag. i historie og musik

I Asser Amdisens forord til bogen skriver han prisen værdigt klart, hvad han vil med sin bog. Han vil præsentere os for fem danske statsmænd, der har indskrevet sig i danmarkshistorien som nogle af de allerværste skurke. Amdisens mission er, "at forsøge at rekonstruere virkeligheden, som Ulfeldt, Griffenfeld, Struensee, Estrup og Scavenius så den, som deres modstandere så den, og som de historikere, der senere lod hammeren falde over deres eftermæle, så den, for på den måde at komme nærmere på at forstå, hvorfor de handlede, som de gjorde, og hvorfor de blev opfattet som skurke" (s. 7).

Det drejer sig imidlertid ikke kun om at forstå, hvorfor disse fem danske skurke handlede, som de gjorde, for Amdisen vil gerne have os til at reflektere over, at vi lever i "en konstrueret virkelighed", og at det, som vi anser for at være sandt, måske ikke holder stik, for den såkaldte sandhed er et produkt af de omgivelser og den tid, vi lever i. Som eksempel nævner Amdisen, at slavehandelen – eller slavegørelsen, som det vist er det korrekte ord at bruge nu - var en uhyrlighed, set fra vore dages moralbegreber, men dengang var det en god gerning. Afrikanerne kunne ved missionsarbejde finde Gud, og i hvert fald var slaveriet som institution en nødvendig økonomisk politik. Derfor handlede fortidens europæere i deres egne øjne som helte.

Jeg kan godt gå med til, at vi lever i en konstrueret virkelighed, men om det er muligt så skråsikkert at tro, at de europæerne, der handlede med slaver dengang, ligefrem var helte, kan nok diskuteres. Der blev fremført sådanne argumenter, som Amdisen anfører, for at retfærdiggøre slavehandelen, og det er også muligt at finde personer, som senere er blevet hædret og lovprikket i forbindelse med slavehandelen. Det gælder således Søren Schielderup (1698-1736), der var guvernør i Guinea. Han blev, som det hedder i Dansk Biografisk Leksikon hyldet af Ove Malling i hans bog "Store og gode handlinger" fra 1777. Men det er efter min mening alt for unuanceret at hævde, at personer involveret i slavehandelen ligefrem var helte. Amdisens synspunkt er velegnet til at sætte en diskussion i gang om heltebegrebet og om, hvordan det har ændret sig gennem tiden.

Amdisens bog handler imidlertid ikke om slavehandel, men om fem personer fra danmarkshistorien. Kender man lidt til danmarkshistorien, kan man ikke undgå at vide, hvem de er. Og det er forfriskende, når Amdisen vil få os til at reflektere over deres indsats og vurdere, om de var skurke eller helte, hvis vi forsøger at bedømme dem ud fra deres samtidens normer.

Før Amdisen når frem til at afsige sin kendelse, fortæller han om deres skæbner og om deres betydning. De var alle personer, der nåede helt til tops, og de fik afgørende indflydelse på de politiske valg, som kongerne og regeringerne fulgte.

Lad os se på en person som Corfitz Ulfeldt, som eftertiden har dømt som landsforræder, først og fremmest fordi han gik i den svenske konges tjeneste og var hovedforhandler for svenskerne, da Danmark måtte afstå Skåne, Halland og Blekinge. Senere forsøgte han at sælge Danmark til kurfyrsten Frederik Wilhelm af Brandenburg. Det var kurfyrsten ikke interesseret i, og måske var det blot et udslag af, at Ulfeldt havde sluppet forbindelsen med den virkelige verden. Men det er især hans rolle i forbindelse med tabet af de svenske landsdele, vi sætter i forbindelse med ordene skurk og landsforræder. Kan det virkelig passe, at Ulfeldt forsøgte at handle rationelt og godt, sådan som Amdisen påstår, at alle bogens personer gjorde?

Det er rigtigt, at den senere dom over Ulfeldt som landsforræder er blevet afsagt på et tidspunkt, hvor nationalstaten og nationalismen havde sejret, og det derfor var en utilgivelig synd at forråde nationen. Ulfeldts forræderi skete på et tidspunkt før nationalstatens oprettelse, og derfor kan det være en forkert dom over Ulfeldt. Han handlede, fordi han mente, at han som adelsmand havde ret til at gå i en anden magts tjeneste. Vi kender fra 1700-tallets danmarkshistorie mange eksempler på tyskere, der trådte i den danske stats tjeneste og arbejdede loyalt for danske interesser. Tænk fx på J.H.E. Bernstorff og A.P. Bernstorff. Derfor var det acceptabelt, at Ulfeldt tjente den svenske stats interesser. Imidlertid er der en verden til forskel på at tjene et andet lands interesser og til som hovedforhandler for svenskerne at sønderlemme den danske konges territorium. Ulfeldt blev i samtiden dømt for højforræderi og ikke for landsforræderi. Spørgsmålet er om denne handling giver mening, hvis man tager hans verdensbillede i betragtning. Jeg tvivler. Hans forræderi er svært at forsvare, selv om Ulfeldt mener, at han bør regere landet, fordi hans familie har ejet jorden gennem generationer (s. 329).

Selv om jeg ikke er enig med Amdisen om hans vurdering af Ulfeldt, tror jeg ikke, at det er afgørende for forfatteren, om læserne er enige med ham i hans domme over de fem hovedpersoner. Det vigtigste er sandsynligvis, at læserne får en mulighed for at vurdere, om deres holdninger til hovedpersonerne skal revideres. Jeg vil overlade det til læserne selv at bedømme Amdisens vurderinger.

Man kan hævde, at dommene over hovedpersonerne ikke er så vigtige som at sætte sig ind i de biografier, som Amdisen har skrevet om personerne. Amdisen er en glimrende fortæller. Han skriver i forordet, at bogen hverken er forskning eller videnskab. "Dette er en højskolebog og historiefortælling, og med det mener jeg, at mit væsentligste formål med denne bog ikke er at afdække den historiske sandhed eller for den sags skyld grave viden frem, som ikke eksisterede i forvejen. Dette er min tolkning af historien og min morale, og jeg benytter uden blusel og skam andres (og min egen tidligere) forskning til at fortælle den" (s. 9.f).

Det mærker vi i nogle af formuleringerne i Amdisens fortællinger, som når han fx om Griffenfeld eller rettere Schumacher, som han hed, før han blev adlet, skriver, "der (er) ingen grund til at tro, at den unge mand ikke har taget for sig af de tilbud, tilværelsen som playboy i enevældens tidlige tid har budt på" (s. 90).

Jeg vil især fremhæve Amdisens kapitel om Struensee. Det bygger på hans egen forskning, som han fremlagde med bogen "Til nytte og fornøjelse" fra 2002. Den er senere udkommet under titlen Struensee.

Jeg kan varmt anbefale Amdisens bog til alle, der er det mindste interesseret i danmarkshistorien. Vi bliver engageret i de skæbner, som Amdisen fortæller om, fordi vi selv må tage stilling til, om det er skurke eller helte, vi læser om. Danmarkshistorien får nyt liv, og vi bliver mere opmærksomme på, om andre personer i danmarkshistorien også kan bedømmes anderledes, end vi normalt og måske ureflekteret antager.

[Historie-online.dk, den 12. april 2022]

